

Seri Başlığı	: Covid-19 Pandemisi Söyleşi Serisi
Video Seri No	: 1
Program	: Işık Stüdyo
Başlık	: Pandemi, Komplo Teorileri ve Toplumsal Dijital Dönüşüm
Moderatör	: Hasan Bülent KAHRAMAN
Konuşmacı	: Seyhan TEOMAN
Video Adresi	: https://youtu.be/M5P5tcJogkQ
Yayın Tarihi	: 15 Mayıs 2020

Hasan Bülent Kahraman: Değerli izleyiciler, yeni bir söyleşi programında beraberiz. Bugün, Işık Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü Öğretim üyesi, Seyhan Teoman hocayla birlikteyiz. Seyhan hoca bir makale yazdı, pandemi, komplo teorileri ve toplumsal dijital dönüşüm diye. Tabii, çok ilginç bir başlık. Kısa sürede bunları konuşacağız. Pandemi kısmını bir tarafa bırakıyorum, onu hepimiz fiili bir durum olarak bütün boyutlarıyla yaşıyoruz. Değerli hocam, bu komplo teorileri kısmı nedir? Yani, virüs Wuhan'dan yayıldı yarasalardan yayıldı, Amerika başkanı diyor ki “hayır, bu sentetik bir virüstür, bunu ürettiler, yaydılar.” Dünya sağlık teşkilatı “ hayır, Trump’ın dediği doğru değildir, bu tabii bir virüstür.” Diye açıklama yaptı. Şimdi bu komplo teorileri bunlar mıdır? Yoksa dünya savaşlarına dönük bir teori midir? Bunu sizden dinleyebilir miyiz?

Seyhan Teoman: Tabii hocam, teşekkür ederim, öncelikle beni davet ettiğiniz için bu güzel söyleşiye. Hocam ben uzun bir süredir esasında bu dijital konular üzerine yoğunlaştım. Dijital dönüşüm üzerine çalışmalar yapıyorum. Tabi bu şeyle beraber, Corona Virüs salgınıyla beraber her zaman olduğu gibi bu tür sıkıntılı durumlarda, insanlar, işte bizim komplo teorisyenleri diye adlandırdığımız bir takım kişiler, bunun üzerine birtakım şeyler söylüyorlar, yazıyorlar. Bunların bir kısmı hakikaten çok ütöpik şeyler gibi görünüyor. Bazıları yaşanan birtakım politik ekonomik olaylara dokunuyor. Ama benim konum..

Hasan Bülent Kahraman: Hemen bir soru sorayım. Hemen bir soru. Şimdi bu filmleri izledik, yani virüsler yayılıyor, dünya bir apokaliptik sona doğru ilerliyor. Bu işte biraz daha dini kitaplardan, kutsal kitaplardan kaynaklanan bir kıyamet, bir sonculuk bir endizm meselesi olarak önümüze çıkıyor. Peki o filmler varken bu komplo teorilerine inanmayalım mı? O zaman o filmler nasıl üretiliyor?

Seyhan Teoman: Yani, komplo teorilerine inanıp- inanmamak konusu değil de hocam daha ziyade ben şöyle görüyorum olayı. Yani makalemde de onu vurguladım. Sürekli bir değişim içindeyiz hocam. Dünya değişiyor, her şey değişiyor ve değişimi artık yakalayamıyoruz. Biliyorsunuz özellikle ben, işlerimde teknoloji temelli bir değişiklikten bahsediyorum.

Hasan Bülent Kahraman: Evet.

Seyhan Teoman: Şimdi bu değişimin yarattığı, sonuçlar, çeşitli kesimlerde yarattığı birtakım çekinceler diyeyim, böyle komplo teorileri olarak karşımıza çıkıyor. Yani, şimdi, mesela teorilerden komplo teorisi demeyelim şimdi ama bazı gerçek şeyler de var.

Hasan Bülent Kahraman: Yani siz diyorsunuz ki dijital dönüşümde öyle bir noktaya geldik ki bu geldiğimiz nokta, izleyemeyeceğimiz kadar hızlı bir şekilde geldiğimiz nokta, bu noktaya ait bazı komplo teorileri üretiliyor.

Seyhan Teoman: Aynen ama ben işte şöyle diyorum hocam. Ben bu komplo teorilerine çok kulak asmiyorum. Yani ciddiye almıyorum ama, ya bir şey var ki üzerine düşünülmesi gerekiyor. O da şu.

Hasan Bülent Kahraman: Nedir o?

Seyhan Teoman: Hızlı değişim ve bu değişimin toplum tarafından algılanma, toplumun bu değişime adapte olma süreci ve bu işte ben ona teknoloji temelli değişim diyorum.

Hasan Bülent Kahraman: Doğru.

Seyhan Teoman: Teknoloji temelli değişimin ben işte bu pandemiyle bir ilişki kurarak bir virüs halinde yani bu teknoloji temelli değişimi de bir virüse benzeterek, topluma giderek nüfuz ettiğini, toplumu etkisi altına aldığını, hakimiyeti altına aldığını, hatta toplumun, insanların düşüncelerini manipüle ettiğini, yani ne demek istiyorum. Kararlarımızı verirken birçok konuda kararlarımızı verirken, işte hani ismini söyleyelim Google gibi, işte birtakım yerlere başvuruyoruz. Yolun, arabayla giderken Google'ın navigasyonuna ihtimal gösteriyoruz. Kontrol altına giriyoruz, bunu söylemek istedim.

Hasan Bülent Kahraman: Bu. Bu. Bu. Acaba sosyolojideki temel tartışmalardan biri olarak öteden beri devam etmiyor mu? Yani, radyo çıktığı zaman, değil mi? Orson Welles, bir gün radyodan bir anons yaptı. Marslı'lar, Melihli'ler geldi diye. Bütün Amerika ayaklandı, caddelere döküldü. Telefon çıktığı zaman, çok basit, çok vulger bir şey. Telefon işletmeleri var. Değil mi? İnsanlar bunlarla ilgili dolandırıcılıklar vs. yapıyor. Dolayısıyla her teknolojik ve bu telekomünikasyon gelişmesiyle birlikte, benzeri bir durum ortaya çıkmıyor mu? Bugün katılıyorum daha büyük ölçekte, daha hızlı, belki ama yani bu geçmişle birlikte mukayese edilince nasıl değerlendirilecek?

Seyhan Teoman: Hemen şöyle söyleyeyim hocam. Bir fark var, önemli bir fark var. O bizim hani destructive dediğimiz şeyler dediğimiz..

Hasan Bülent Kahraman: Yıkıcı.

Seyhan Teoman: Değişimler dediğimiz, o bahsettiğiniz telefonun icadı vs. Bunların arasında en az 70-80 yıl, belki bir yüzyıl var.

Hasan Bülent Kahraman: Doğru.

Seyhan Teoman: Fakat şimdi, şunu görüyoruz, teknolojik değişim, kuşak değişiminden daha hızlı ilerliyor.

Hasan Bülent Kahraman: Kesinlikle.

Seyhan Teoman: Yani bir kuşak, birkaç teknolojik değişimi, sizin o bahsettiğiniz yıkıcı değişimlerden birkaçını aynı anda yaşıyor.

Hasan Bülent Kahraman: Doğru.

Seyhan Teoman: Dolayısıyla da bu işte toplumun adapte olma süreci, mesela şu andaki değişim, benim bu kuşağımın ve benden önceki bir kuşağın belki sorunu ama işte bugün z kuşağı dediğimiz..

Hasan Bülent Kahraman: Tabii.

Seyhan Teoman: 2000 çocuklarının sorunu değil.

Hasan Bülent Kahraman: Tabii değil.

Seyhan Teoman: Onlar çünkü zaten bu değişimi ilk defa yaşayacaklar.

Hasan Bülent Kahraman: Buna doğacaklar. (Born digital) Doğru. Bir arkadaşım bana dedi ki “hocam biz elektronik dünyanın gelişmesi neticesinde bir elektronik katliam yaşadık. O yazılı basında görev yapan birisiydi. Bugün yazılı basın diye bir şeyden artık söz edemeyiz. Bende, işte üniversite yönetiyoruz, hep birlikte. Diyorum ki, bilgi merkezleri, kitaplıklar bunlar sadece belki korunması gereken nesnelere olarak korunacak, fonksiyonları tamamen elektronik ortama aktarılacak ve belki bundan sonra asla kitap basılmayacak, önümüzdeki belli bir dönemde. Buna belki inanmıyor insanlar, ben hala kitaptan vazgeçemem, diyor ama yüzünü ustura ile tıraş etmek isteyen usturadan vazgeçemem diyenlerde belki bugün hala var ama gerçek bu.

Seyhan Teoman: Evet işte onu diyorum. O basılıdan vazgeçemem diyenlerle sadece dijital dünyayla yaşamak isteyenlerin bir arada yaşadığı ve bu dijital dönüşümün artı ve eksilerinin bir arada değerlendirildiği bir dönemi yaşıyoruz. Yani enteresan ama hocam şunu vurgulamak istiyorum.

Hasan Bülent Kahraman: Peki, bir soru sorayım müsaade ederseniz. Bu nereye gidecek? Yani, bu dönüşümün bir sonu yok. Bunu gördük, öğrendik, anladık ama bu bize ne getirecek? Yani, sonunda her yenilik yeni bir yeniliği doğuracak, her yenilik yeni bir yeniliği doğuracak, yani bu gerçekten bu apokaliptik sonla ilişkili olacak mı? Yoksa tam tersi bu bize cennet gibi bir dünya mı getirecek?

Seyhan Teoman: Evet o toplumun bence bu teknolojik değişimi nasıl değerlendireceğine ve insanların bu teknolojik değişimin neresinde yer almak istediklerine bağlı olarak değişecek ama şöyle bir tehlike var hocam. Çok büyük bir tehlike. Şimdi, şu anda biliyorsunuz en büyük varlık, ilgi ve ilgiyi elinde tutanlar hocam, gücünü ve hakimiyetini giderek arttırıyor.

Hasan Bülent Kahraman: Doğru.

Seyhan Teoman: Yuval Noah Harari'nin bir kitabı var, 21. yy için. Burada diyor ki “dijital diktatörler doğacak.” Yani bilgiyi elinde tutarak yükselen, yani bildiğimiz işte birtakım silikon vadisindeki kurumları biliyoruz. Bunlar dijital diktatörler olarak büyüyecek, benim de dijital köleler olarak adlandırdığım..

Hasan Bülent Kahraman: Yeni bir sınıf ortaya çıkacak.

Seyhan Teoman: Bu bilgiyi kullanarak hakimiyetini arttırdığı, o dijital diktatörlerin hakimiyetini arttırdığı bir kısım, hangi arabayı alacağına, hangi filmi seyredeceğine, kiminle evleneceğine karar verecek.

Hasan Bülent Kahraman: Yani bu artificial intelligence (yapay zeka) sizce de sonunda insanın temel dürtülerinin, güdülerinin yerini alacak mı?

Seyhan Teoman: Alacak efendim, bence öyle.

Hasan Bülent Kahraman: Bence de öyle.

Seyhan Teoman: Bence alacak. Maalesef insanlar, işte dediğim gibi insanlar, dijital köleler diyeceğim ben, insanlar maalesef giderek insani.. Bir kere şey kayboluyor hocam, biliyorsunuz. Düşünme, yaratıcılık..

Hasan Bülent Kahraman: Ama bunları da yaratanlar insanlar değil mi?

Seyhan Teoman: İnsanlar demeyeyim de işte, doğal değişim mi diyeyim ona artık işte.. Durdurulamayan bir değişim var.

Hasan Bülent Kahraman: Peki.. ama benim üslubum orta yerde duruyor. Yani, teknolojiyi insan ne için üretir? Mutluluk için üretir. Bırakalım şimdi Marx'ın teknoloji gelişimine bağlı olarak söylediği söylediği benim de ömrü billah okuduğum tezlerini bir yana, şimdi teknolojinin nihai maksadı mutluluktur. Yani bulaşığı elimizle yıkamıyoruz, makinaya koyuyoruz, o yıkıyor. Değil mi? Biz bir zaman kazanıyoruz. Vesaire, buna bağlı benzer birçok husus. Peki, şimdi bunların neticesinde, bütün bu gelişmenin neticesinde, biz daha mutlu olacağımız bir yere doğru gidiyor muyuz? Yani, Alvin Toffler 1970'lerde The Future Shock'ı yazdı. Gelecek şokunu yazdı. Oradan 50 sene geçti. 2020'ye geldik. Bugün daha mı mutluyuz? Daha mı az mutluyuz? Bana göre daha mutluyuz. Onu söyleyeyim. Ben öyle düşünüyorum.

Seyhan Teoman: Evet hocam, evet.

Hasan Bülent Kahraman: Yani siz, bu konuyla ilgilenen birisi olarak, bir elli sene sonrasına baktığınız zaman ki artık taahhüt etmek bana imkansız görünüyor. Daha mutlu, bugünkünden de daha mutlu olacağız diyor musunuz?

Seyhan Teoman: Bir araç olarak teknolojiyi kullandığımız sürece, mutluluğumuz kat be kat artacak. Ama bir amaç haline getirdiğimiz zaman, bugün biliyoruz ki hocam, şeyde, sosyal medyada, işte 250 bin, 500 bin, 1 milyon takipçiden az olduğunda, takipçiden az takipçiye sahip olduğunda mutsuz olan insanlar var. Yani biz bilgi, iletişim teknolojilerini bir araç olarak kullanmaktan, amaç olarak kullanmaya çevirdik. Bir de kendi mahrem bilgilerimizin, biliyorsunuz hepimizin bilgisi dışarıya açık.

Hasan Bülent Kahraman: Tabii.

Seyhan Teoman: Kendi mahrem bilgilerimizi, teknolojiye teslim ederek bir şey sürecine girdik, bir teslimiyet sürecine girdik.

Hasan Bülent Kahraman: Peki, peki. Çok güzel. Çok güzel bir noktaya geldi konuşma. Şimdi ben şunu söylüyorum. Vaktimiz doluyor ama şunu söylüyorum. Mahremiyet bitti, artık mahremiyet yok. Bir kere bunu bilelim ve buna göre davranarak rahat edelim. Yani ben gizli bir şey yapacağım, hayır. Yaptığın şey kısa bir süre içinde öğrenilecek, bilinecek, herkes tarafından. O zaman benim bir lafım var. En büyük gizlilik açıklıktır, diyorum. Hiç saklama çabasına girmeden. Peki. Bu bize bakın, açık olmak, bir erdem. Bunu bize öğretiler, dediler ki “insanlar, açık olmalı, fikri açık olmalı, zikri açık olmalı, görüşünü söylemeli, hayatında saklamak zorunda kalacağı bir iş yapmamalı.” Dolayısıyla böyle, felsefi anlamda, daha iyi bir insan yaratmaya da bu teknoloji ön ayak olacak mı?

Seyhan Teoman: Yani, insani yeteneklerimizi, ben insani yeteneklerimizi, irademizi ben teknolojiye teslim etmeden, ondan daha iyi, daha sağlıklı, daha güvenli bir yaşam sürdürmek adına faydalanmaya çalışırsak, bu bir anda, yani bu teknoloji bunu sağlayacak mı'dan ziyade bu insanların teknolojiden ne beklediğine ve ne sahiplendiğine bağlı, diye düşünüyorum. Dolayısıyla, bunu biz daha iyi yaşayalım, daha mutlu yaşayalım, daha sağlıklı, daha güvenli yaşayalım, bakın şu anda yaptığımız gibi. Bakın şu anda ne kadar mutluyuz, teknolojinin imkanından faydalanıyoruz.

Hasan Bülent Kahraman: Tabii. Müthiş bir şey.

Seyhan Teoman: “Webinar” diye bir kelime girdi, hayatımıza şimdi. İşte makalemde de bahsettiğim gibi, ne kadar güzel, evden telefonla bütün ihtiyaçlarımızı karşılayabiliyoruz. Evet, bu anlamda bir araç olarak daha iyi daha sağlıklı.. bunları yaparsak tamam. Ama bakın öbür türlü devam edersek, o zaman tam tersi bir durum olacak. Yani işte tamamen kendimizi teslim ederek, kararımızı, irademizi teslim ederek, bilgilerimizi teslim ederek bir sosyal medya üzerinden yaşamamızı tesis etmeye çalışırsak bence bunun sonu çok mutlu bir son olmayacak.

Hasan Bülent Kahraman: Peki. Yani diyorsunuz ki, teknolojiyi araç olarak kullanalım ama ona gereksiz bir teslimiyet içerisine girmeyelim.

Seyhan Teoman: Aynen. Bütün bu söylediklerim, yazdıklarım, benim teknolojiye karşı bir insan olduğumu çağrıştırmam ya da bilişimi istediğim. Öteleyebiliriz ama durduramayız. Hani belki biraz öteleyebiliriz ama durduramayız. Hani benim yine benim kuşağım ve benden önceki kuşaklar bu değişime direnç gösterme eğiliminde ama bu direnç kısa sürecek. Herkes bir şekilde bu değişime adapte olacak.

Hasan Bülent Kahraman: Olacak. Peki. Değerli hocam, çok teşekkürler. Çok zevkli, çok renkli bir konuşma yaptık. Umarım teknoloji bizi zorunlu bir biçimde teslim almadan kendi gelişimini sürdürür, bizde ondan yararlanarak daha mutlu insanlar olabiliriz. Tekrar teşekkürler geldiğiniz için, elinize sağlık, sağ olun.

Seyhan Teoman: Teşekkür ederim, ben çok teşekkür ederim. Saygılar sunuyorum. İyi günler hocam.

*** Video burada sona eriyor. ***